

Temanotat

Venezuela: Utsatte grupper og reaksjoner fra myndighetene

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

Venezuela is in a deep economic, political and humanitarian crisis. Major parts of the population have been participating in manifestations against the authorities throughout parts of 2017 and 2018 because of the authoritarian regime and the lack of food and medicine as a consequence of the unsuccessful economic policy. Demonstrations have also taken place during 2019, but with smaller crowds. The authorities met the demonstrators with arrests and violence in both 2017 and 2018, and to a certain degree in 2019. The arrests during 2019 seem to be more selective and not mass arrests on the scale seen in 2017–2018. Every political act that is seen as oppositional by the authorities can be met with reactions.

SAMMENDRAG

Venezuela befinner seg i en dyp økonomisk, politisk og humanitær krise. Befolkningen har i store deler av 2017 og 2018 demonstrert mot myndighetenes autoritære politikk og mangel på mat og medisiner som følge av en feilslått økonomisk politikk. Det har også vært demonstrasjoner mot myndighetene i 2019, men i mindre format. Myndighetene møtte demonstrantene med arrestasjoner og vold i 2017 og 2018. I 2019 har det vært noe mindre arrestasjoner i forbindelse med demonstrasjonene. Disse arrestasjonene har båret preg av å være mer selektive og ikke i samme grad vært utført som masse-arrestasjoner. Enhver handling som kan oppfattes som opposisjonell av myndighetene kan imidlertid føre til reaksjoner og det er ikke noe krav om bevis for at en person skal bli tatt inn og holdes.

INNHold

1. Innledning	6
1.1 Kildebruk	6
2. Den politiske og økonomiske krisen i Venezuela	7
2.1 Tidligere president Chavez' politikk fra 1998 til 2013	7
2.1.1 Olje- og valutapolitikken	7
2.2 Maduros presidentperiode: hyperinflasjon og demokratisk sammenbrudd	8
2.3 Presidentvalget 20. mai 2018: bredt fordømt	9
2.4 Høy grad av korrupsjon	10
2.5 Et svært høyt volds- og kriminalitetsnivå	10
2.6 Befolkningen mangler tillit til politi og rettsapparat	11
2.7 Pågående maktkamp mellom Guaidó og Maduro	11
3. Omfattende demonstrasjoner mot regimet 2017–2019	12
4. Grupper utsatt for overgrep fra myndighetene	13
4.1 Demonstranter utsatt for arrestasjoner og drap	13
4.1.1 Arrestasjoner	13
4.1.2 Drap under og i etterkant av demonstrasjonene	14
4.1.3 Behandling av arresterte demonstranter	15
4.2 Tilskuere og personer som befant seg i nærheten av demonstrasjonene	15
4.3 Tidligere militære	16
4.4 Særlige forhold for kvinner	16
4.5 Arrestasjoner av personer bosatt i slumområdene i Caracas	16
4.6 Fabrikking av saker mot antatte eller reelle politiske motstandere	17
4.7 Advokater, menneskerettighetsaktivister og dommere	18
4.8 Yrkesgrupper som gis skyld for sammenbrudd i vare- og tjenesteforsyning	18
4.9 Journalister, mediefolk og andre regimekritikere	18
4.10 Studenter	19
5. Hvor mange er fortsatt fengslet?	20
6. Rettssikkerhet	20
7. Referanser	22

1. INNLEDNING

Venezuela befinner seg i en dyp politisk og økonomisk krise. Det en gang så rike og på mange måter velfungerende landet, er nå det eneste landet i verden med hyperinflasjon, dvs. at prisene stiger med mer enn 50 % i måneden. Tilgangen til mat og medisiner er svært vanskelig, særlig i distriktene. Over 4 millioner innbyggere har forlatt landet i løpet av de siste årene (OHCHR 2019a).¹

Venezuela, som tidligere mottok flyktninger fra andre latinamerikanske land, har nå selv blitt et land befolkningen flykter fra. Dette er et nytt fenomen i senere latin-amerikansk historie. Den politiske situasjonen i 2019 har vært preget av polariseringen mellom den selvutnevnte interim-presidenten Juan Guaidó og sittende president Nicolás Maduro.

Politisk er situasjonen kjennetegnet av ekstrem maktkonsentrasjon og vanstyre. Regimet synes å være mer opptatt av å holde på makten enn å løse de store problemene landet står overfor, og har blant annet satt den demokratisk valgte nasjonalforsamlingen til side (Benedicte Bull, som sitert i NRK 2018). Situasjonen har medført massive demonstrasjoner over hele landet, særlig i perioden fra april til slutten av juli 2017, men også i 2018 og 2019. Notatet beskriver først den politiske og økonomiske politikken under Hugo Chavez, og hva som har skjedd under nåværende president Nicolás Maduros periode.

Hoveddelen av notatet omhandler situasjonen for personer som venezuelanske myndigheter anser for å være i opposisjon til regimet. Dette er personer som på en eller annen måte ytrer seg kritisk, eller som i handlinger viser sin opposisjon til regimet. Det er vanskelig å skille ut bestemte grupper som regimekritikere, siden store deler av befolkningen per i dag er kritiske til presidenten og hans regjering. Notatet forsøker likevel å trekke fram enkelte grupper. Videre tar notatet for seg hvilke typer reaksjoner disse kan bli møtt med fra regimets side.

Flere av temaene i den første delen av notatet behandles på en summarisk måte, men er tatt med for å kunne se forhold i sammenheng (kapittel 2.4–2.6). Notatet gir også kun en kort beskrivelse av maktkampen mellom Juan Guaidó og Nicolás Maduro (kapittel 2.7).

Notatet er en oppdatering av Landinfos notat med samme tittel fra 22. august 2018.

1.1 KILDEBRUK

Notatet baserer seg i stor grad på informasjon Landinfo innhentet på en reise til Colombia og Venezuela 1.–10. mai 2019. Vi besøkte både Bogotá og Cúcuta i Colombia og Caracas i Venezuela. Tema for mange av møtene både i Colombia og Venezuela var den politiske, økonomiske og humanitære situasjonen i Venezuela. I Venezuela møtte vi blant andre representanter for Caritas, menneskerettighetsorganisasjonene Foro Penal og PROVEA, og en professor ved et universitet i Caracas.

¹ Ifølge OHCHR (2019a) hadde over 4 millioner forlatt Venezuela pr. 6. juni 2019. Siste oppdatering fra IOM og UNHCRs samarbeidsprosjekt R4V pr. 5. september viser 4 307 930. Tallet representerer migranter, flyktninger og asylsøkere. Tallene er basert på estimater fra vertslandene som har tatt imot venezuelanere (R4V 2019).

Landinfo satte sammen programmet i Venezuela etter anbefalinger fra blant andre forskeren Antulio Rosales ved Senter for Utvikling (SUM) ved UiO, den norske ambassaden i Bogotá og Caritas Norge i Oslo.

I tillegg til informasjonen vi fikk på reisen, baserer notatet seg på skriftlige kilder som blant andre Human Rights Watch (HRW), FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), Amnesty International og ulike nyhetsartikler.

Landinfo har også konsultert flere eksperter på Venezuela i Norge: førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen Leiv Marsteintredet, og forsker Antulio Rosales og professor Benedicte Bull fra SUM ved Universitetet i Oslo.

Det eksisterer ulike narrativ for å forklare Venezuelas situasjon, og hvorfor landet har havnet i en situasjon som av mange betraktes som en humanitær og økonomisk krise. Det har derfor vært viktig å innhente informasjon fra ulike muntlige kilder. Men selv om kildene kan være uenige om årsakene, så er de imidlertid jevnt over enige om beskrivelsen av dagens situasjon, og hvilke utfordringer befolkningen står overfor.

2. DEN POLITISKE OG ØKONOMISKE KRISEN I VENEZUELA

I dette kapitlet belyser vi politikken som har skapt den krisen Venezuela nå befinner seg i, og beskriver kort noen samfunnsforhold som er med på å opprettholde den svært vanskelige situasjonen i landet.

2.1 TIDLIGERE PRESIDENT CHAVEZ' POLITIKK FRA 1998 TIL 2013

Hugo Chavez vant presidentvalget i 1998, og innledet en helt ny politisk epoke i Venezuela. Han ble gjenvalgt flere ganger, og satt som president inntil han døde av kreft i 2013. De politiske prosessene som president Chavez satte i gang, ble kalt «den bolivarianske revolusjonen» og senere «sosialisme for det 21. århundre». Majoriteten av de som støttet opp om Hugo Chavez kom fra den fattige delen av befolkningen, mens opposisjonen til Chavez representerte middel- og overklassen (SNL 2018).

Chavez var landets første president uten tilknytning til tradisjonelle politiske og økonomiske maktsirkler. Venezuela hadde gjennom hele 1980- og 1990-tallet vært preget av stor sosial og politisk uro, økende fattigdom og sosiale ulikheter. Dette til tross for at Venezuela i latinamerikansk sammenheng tidligere hadde merkelappen «velfungerende demokrati». Chavez satte sosial utjevning og utvikling i hovedsetet, men konfliktnivået mellom tilhengere og motstandere av hans regjering økte. Han konsoliderte makten under sin presidentperiode, og landets autonome statlige institusjoner mistet mer og mer makt til presidenten. Chavez inngikk en rekke avtaler om handel, teknologiutvikling og samarbeid med land som Kina, Iran, Russland og Hviterussland. Han førte en utenrikspolitisk kurs med brodd mot USA, og hadde nære bånd til Cuba (Krauze 2018).

2.1.1 Olje- og valutapolitikken

Venezuela er en av verdens største oljeprodusenter. Da Hugo Chavez ble valgt som president i 1998, sysselsatte det statlige oljeselskapet PDVSA (Petroleos de

Venezuela) 40 000 personer og produserte 3,4 millioner tønner olje per dag. Profitten fra selskapet gikk rett til landets sentralbank.

Etter at Chavez ble president, ble dette endret. Chavez bestemte at PDVSAAs personale skulle ansettes etter politiske referanser mer enn etter faglige kvaliteter, og at oljen skulle selges subsidiert til latinamerikanske land med sympatier for Venezuela. I 2002 var ca. 20 000 oljeindustriarbeidere blitt oppsagt, to tredjedeler av disse var personer med teknisk kompetanse.

PDVSA ble til et slags superdepartement. Det distribuerte mat, bygde hus og styrte en del av de forretningene som Chavez hadde nasjonalisert. Flere og flere ble ansatt i PDVSA, men oljeproduksjonen sank likevel drastisk. Nedgangen i oljeproduksjonen, i tillegg til fallet i oljeprisen som startet i 2002 og nådde et bunnivå i 2008, gjorde at landets oljeinntekter ble lavere og lavere (Krauze 2018). Det ble aldri etablert noe oljefond, og gjelden til utlandet økte.

Professor i historie Steinar Andreas Sæther viser til Chavez' valutapolitikk som en årsak til at landet i dag befinner seg i en økonomisk krise. Under Chavez opererte landet med flere ulike vekslingskurser. Én vekslingskurs ble brukt til nødvendige varer, og en annen kurs ble brukt på svartebørsen. Dette førte til at korrupsjonen i landet økte. Den offisielle kursen som enkelte i regimet hadde tilgang til, var mange tusen ganger bedre enn kursen på svartebørsen. All annen eksport enn olje ble dermed priset ut av markedet. På den måten ble det økonomisk sett billigere å importere varer fra utlandet enn å dyrke dem selv. Dette bidro til å undergrave den nasjonale produksjonen av varer og tjenester, og landet ble mer og mer avhengig av eksport av olje. Når oljeproduksjonen samtidig gikk ned og oljeprisene også sank, førte dette til en økonomisk krise (Sæther, telefonsamtale juni 2018).

Ifølge professor Benedicte Bull (som sitert i NRK 2018) bygget Hugo Chavez opp en stat rundt det å kontrollere og fordele oljepenger, og ikke rundt et demokratisk statsapparat.

2.2 MADUROS PRESIDENTPERIODE: HYPERINFLASJON OG DEMOKRATISK SAMMENBRUDD

President Nicolás Maduro ble valgt som president for en seksårsperiode i 2013. Maduro ble Chavez' nærmeste allierte da Chavez ble syk, og han ble visepresident. Etter at Maduro ble president, har Venezuelas økonomi rast nedover i enda hurtigere tempo.

En feilslått økonomisk politikk kombinert med strenge pris- og valutakontroller, omfattende pengebruk og en stadig større avhengighet av oljepenger har medført både kollaps i hele produksjonsapparatet (inkludert olje) og hyperinflasjon (Benedicte Bull, som sitert i NRK 2018). Inflasjonen² i landet var på hele 130 000 % ved utgangen av 2018 (ICG 2019).

Landet befinner seg nå i en dyp politisk, økonomisk og humanitær krise.

I desember 2015 vant opposisjonsalliansen Mesa de Unidad Democrática (MUD) 2/3 flertall i parlamentsvalget. I stedet for endringer, var valgseieren startskuddet til et demokratisk sammenbrudd i Venezuela. I desember 2015 sparket regjeringen

² Norges Bank definerer inflasjon slik: «Inflasjon er vedvarende vekst i det generelle prisnivået. Inflasjon er det samme som et fall i verdien av penger, det vil si at man får mindre varer enn før for en bestemt pengesum. Inflasjonen måles vanligvis ved veksten i konsumprisene» (Norges Bank u.å.).

høyesterett og erstattet den med nye og enda mer myndighetstro dommere. Parlamentet ble lammet av anklager om valgfusk som fratok opposisjonen 2/3 flertall. Høyesterett erklærte så en rekke lover for grunnlovsstridige. Situasjonen førte til en rekke demonstrasjoner fra opposisjonens side (Marsteintredet 2017). Disse fortsatte i stort omfang i 2017 også i 2018 og 2019, selv om demonstrasjonene etter hvert fikk en annen karakter.

Da regjeringen i slutten av mars 2017 forsøkte å ta makten fra nasjonalforsamlingen og gi den til Høyesterett uten hell, tilspisset konflikten seg. Voldsomme protester startet rett etterpå. Situasjonen toppet seg før 30. juli 2017, datoen for valg til en ny grunnlovgivende forsamling hvis oppdrag var å utforme en ny grunnlov som skulle gi økt makt til regimet. Valget var svært omstridt all den tid det var presidenten som ba om det, og motivet var å erstatte den valgte nasjonalforsamlingen med en ny.

Store deler av opposisjonen boikottet valget i protest mot president Maduro. Valget har av opposisjonen blitt betegnet som manipulert. Alle de 545 som ble valgt inn i grunnlovsforsamlingen, støtter opp om Maduros regime og er såkalte chavister. I praksis skal den nye grunnlovgivende forsamlingen nå overstyre den demokratisk valgte nasjonalforsamlingen i landet (Benedicte Bull, som sitert i Aaser 2017; NRK 2018; Marsteintredet, e-post august 2018).

Etter at den nye grunnlovgivende forsamlingen trådte sammen for første gang i begynnelsen av august 2017, avsatte den Venezuelas riksadvokat Luisa Ortega Díaz. Díaz har vært en av president Maduros mest frittalende kritikere, og har også forsøkt å stoppe den nye grunnlovgivende forsamlingen. Ifølge en FN-rapport fra juni 2018 har skiftet av riksadvokat ført til at myndighetenes overgrep mot opposisjonen ikke har blitt etterforsket (OHCHR 2018, s. 12).

Se mer om demonstrasjonene mot myndighetenes politikk i kapittel 3.

2.3 PRESIDENTVALGET 20. MAI 2018: BREDT FORDØMT

President Maduro ble gjenvalgt for en seksårsperiode som Venezuelas president 20. mai 2018. Valgoppslutningen var lav sammenlignet med tidligere valg i Venezuela og var på 68 %.

Valget har i ulike medier blitt kalt en farse og en absurd forestilling. Opposisjonen vedtok å boikotte valget etter at deres viktigste kandidater ble nektet å delta. Den ukjente politikeren Henri Falcón ble den eneste viktige motkandidaten til presidenten, men var uten sjanser mot Nicolás Maduro (Kurmanaev 2018; CNBC 2018). Utfallet av valget var således gitt på forhånd.

Ifølge Benedicte Bull ved SUM (som sitert i NRK 2018) kan man ikke kalle valget demokratisk. Valget ble organisert først etter at regimet hadde tatt kontroll over alle statsinstitusjoner, inkludert rettsapparatet. Samtidig var opposisjonskandidater fengslet og fratatt retten til å drive politikk.

Det var ingen uavhengige valgobservatører som overvåket valget, og det ble utøvd press mot velgerne for at de skulle stemme på Maduro. Et av de fremste midlene for å skaffe seg stemmer var de såkalte mateskene kalt CLAP³ (den spanske forkortelsen

³ Dette er en eske fylt med matvarer: ris, pasta, matolje, mel, tørrmelk og andre basisvarer (Stefansen 2018; Aponte & Martinez 2018). Ved hjelp av det såkalte Fedrelandskortet (Carnet de la patria) har myndighetene god kontroll på hvem som får tilgang til pappeskene med mat, og på hvem av dem som stemmer på deres kandidat. For store

for Lokalkomiteene for forsyning og produksjon) som månedlig deles ut til deler av befolkningen.

2.4 HØY GRAD AV KORRUPSJON

Venezuela rangeres som nummer 168 av 180 land på Transparency Internationals korrupsjonsindeks for 2018. Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon for den enkelte borger i møte med offentlig sektor.⁴ Transparency baserer seg på intervjuer med såkalte eksperter (blant annet akademikere og forretningsfolk) (Slettemark, seminar mai 2018). Landet nederst på indeksen (180) oppfattes som mest korrupt (TI 2019).

Med den knappheten som er på mat og medisiner i Venezuela, har korrupsjonen økt. Ifølge Marsteintredet har oppgaver som tidligere var underlagt sivile, etter hvert blitt overtatt av militære strukturer med det formål å kunne skaffe inntekter. Et eksempel er at tankbiler med vann som kjører rundt til befolkningen i bydeler i Caracas er overtatt av militæret, som ser sitt snitt til å tjene ekstra ved å utføre disse oppgavene ved å kreve inn ekstra fra innbyggerne (Marsteintredet, telefonsamtale juni 2018).

2.5 ET SVÆRT HØYT VOLDS- OG KRIMINALITETSNIVÅ

Venezuela er rangert som det farligste landet å bo i to år på rad, ifølge en gallupundersøkelse gjengitt av CNN (Smith 2018). Gallupundersøkelsen gjør en sammenligning av 142 land.. Kun 17 % av de spurte i Venezuela føler seg trygge når de går hjem om kvelden, sammenlignet med gjennomsnittlig 68 % for de andre landene.

Venezuelanske myndigheter har ikke offentliggjort statistikk over antall drap i landet på mer enn ti år. Ifølge uoffisiell voldsstatistikk samlet inn av Venezuelan Observatory for Violence, ble det i 2018 begått 81,4 drap per 100 000 innbyggere. Totalt ble 23 047 personer drept i Venezuela i 2018. I dette tallet inngår registrerte drap, personer som har blitt drept i sammenstøt med myndighetene og såkalte voldelige dødsfall som er under etterforskning. Volden er utbredt i hele landet, både i byer og i rurale områder (OVV 2018b).

- 7523 av drapene ble begått av sikkerhetsstyrkene⁵ (Dalby & Carranza 2019; OVV 2018b)
- 60 % av ofrene (2017-tall) var mellom 12 og 29 år
- 34 % var mellom 18 og 24 år
- 95 % av de drepte var menn (OVV 2018a)

Caracas er rangert som den nest mest voldelige byen i verden med 111,19 drap pr 100 000 innbyggere, etter Los Cabos i Mexico med 111,33 drap pr 100 000 (World Atlas 2019). Til sammenligning ville samme drapsrate i Oslo tilsvare ca. 720 drap per

delar av befolkningen er esken med statlige matvarer den eneste næringskilden (Stefansen 2018). Trusler om å droppe utlevering av mateskene ble brukt som et pressmiddel i Maduros valgkamp.

⁴ Transparency definerer korrupsjon som misbruk av makt i betrodde stillinger for privat gevinst (Slettemark, seminar mai 2018).

⁵ Antall drap foretatt av sikkerhetsstyrkene har økt siden 2017, mens det totale antallet drap har gått noe ned, fra 89 drap pr 100 000 i 2017 til 81,4 drap i 2018 (Dalby & Carrera 2019).

år. Faktiske drap i Oslo per år ligger på mellom åtte og ti drap (Dagens Næringsliv 2016).

Mange av drapene i Caracas rammer unge foreldre med små barn, noe som skaper store sosiale problemer. I Caracas blir hver dag fire barn foreldreløse på grunn av voldssituasjonen. Vinningskriminalitet er den vanligste årsaken til disse drapene (Boon 2017).

Drapene blir begått dels av enkeltindivider, kriminelle gjenger og også fra myndighetshold (GNB – Venezuelas Bolivarian National Guard) (Boon 2017).

Venezuela har fem byer på listen over de 50 farligste byene i verden (World Atlas 2019).

Forklaringene på hvorfor Venezuela har havnet på toppen av voldsstatistikkene, er mange. Både økonomisk og sosial ulikhet har ofte vært trukket fram som årsaksfaktorer. Narkotika og straffefrihet nevnes som andre årsaker. Professor Benedicte Bull ved UiO sier at det er vanskelig å trekke fram enkeltforklaringer på at vold oppstår, men viser til at historisk har voldsnivået ofte steget med økte inntekter, for eksempel i takt med oljeprisen. Økte oljepriser har bidratt til mer penger i omløp, og mye har også tilfalt marginaliserte grupper (Bull 2016).

2.6 BEFOLKNINGEN MANGLER TILLIT TIL POLITI OG RETTSAPPARAT

Ifølge Leif Marsteintredet og Antulio Rosales (telefonsamtaler, juni 2018) har befolkningen i Venezuela generelt ingen tillit til politiet. Dette betyr at få går til politiet for å anmelde kriminelle forhold. Marsteintredet viser til at det gir liten mening i å anmelde et forhold, spesielt i dagens situasjon. Dersom en person skal anmelde et forhold som har med venezuelanske myndigheter å gjøre, vil vedkommende selv få problemer med politiet. Politivold er dessuten et allment kjent problem.

OHCHR (2018, s. 9) viser til at myndighetene ikke har blitt stilt til ansvar for de overgrep som har foregått i forbindelse med demonstrasjonene i 2017 og 2018 (se punkt 4.1.2).

Ifølge Marsteintredet (telefonsamtale juni 2018) og Natalia Gan, professor ved universitetet Metropolitana i Caracas (møte mai 2019) fungerer rettsvesenet svært dårlig. Det finnes ikke noe rettferdig rettssystem. Institusjoner som skulle gitt borgerne beskyttelse, som rettssystemet, ombudsmannsfunksjonen og riksadvokatembetet, fungerer ikke (OHCHR 2019a, s. 7).

Under tidligere president Chavez i 2004, fikk presidenten full kontroll over Høyesterett. Dommere er ansatt i midlertidige stillinger, og kan lett bli avsatt dersom de skulle avsi dommer som strider mot presidentens vilje. Dommene er i stor grad diktert, og, ifølge Marsteintredet, taper aldri den venezuelanske staten en sak (telefonsamtale juni 2018).

2.7 PÅGÅENDE MAKTKAMP MELLOM GUIDÓ OG MADURO

Den 23. januar 2019 erklærte Juan Guaidó seg som Venezuelas president. Guaidó er lederen i den opposisjonsdominerte nasjonalforsamlingen som ble valgt i 2015, og som senere har blitt satt til side av president Maduro. Guaidó utnevnte seg selv til president under henvisning til den venezuelanske konstitusjonen, fordi han mente at gjenvalget av president Maduro i mai 2018 ikke var et reelt valg. En rekke land anerkjente straks Guaidó som interimpresident i Venezuela, deriblant EU-landene, USA og flere av

nabolandene til Venezuela. Guaidó henviser til den venezuelanske grunnloven, men tolkningen av grunnloven på dette punktet er omstridt.

Guaidó har gjentatte ganger bedt militæret vende seg mot president Nicolás Maduro og gå over til sin side. Guaidó har også flere ganger hevdet at en maktovertakelse er i gang. Senest 30. april 2019 sa han at de væpnede styrkene hadde sluttet seg til ham. Dette viste seg imidlertid ikke å være riktig, og kuppforsøket ebbet ut etter knapt et døgn.

Forhandlinger mellom Guaidó og Maduro og utfallet av forhandlingene er uvisst pr. september 2019.

3. OMFATTENDE DEMONSTRASJONER MOT REGIMET 2017–2019

I løpet av 2017 tok store folkemengder til gatene i Venezuela og protesterte mot president Maduros regjering og klandret den for maktmisbruk, den økonomiske krisen i landet og for manglende tilgang til mat og medisiner. Situasjonen toppet seg under de mange demonstrasjonene som fant sted i perioden april til slutten av juli 2017, med massive arrestasjoner av demonstranter og andre.

Demonstrasjonene fortsatte både i 2018 og i 2019.

Det har vært store antall protestaksjoner de senere årene:

- 2017: 9787 protestaksjoner,⁶ gjennomsnittlig 27 demonstrasjoner per dag
- 2018: 12 715 protestaksjoner⁷
- 2019 (fra 1. januar til 12. mai): 9715 protestaksjoner (OHCHR 2019a, s. 8)⁸

Anholdelsene fortsatte også etter at de store demonstrasjonene opphørte 2017.

Demonstrasjonene i 2018 og i 2019 har vært mindre i omfang og mer lokalt forankret enn demonstrasjonene i perioden april til slutten av juli i 2017. Demonstrasjonene foregår i større grad ute i regionene i lokale nabolag. Befolkningen demonstrerer på grunn av manglende vann, elektrisitet og transport. Hele landet har blant annet vært rammet av flere strøbrudd grunnet manglende vedlikehold av elektrisitetsnettet. Flere byer mangler også offentlig transport, siden bussene står fordi de ikke blir reparert, osv. Dette er eksempler på forhold som får befolkningen til å ta til gatene og protestere (Gan, Foro Penal, PROVEA, møter i Caracas mai 2019).

⁶ Dette var en økning på 41 % fra 2016 (VCS 2018a).

⁷ I løpet av de første 90 dagene i 2018 ble det registrert 2414 protestaksjoner, dvs gjennomsnittlig 26 aksjoner pr dag. Dette var en økning på 90% fra tilsvarende periode i 2017 (OVCS 2018b).

⁸ Venezuelanske myndigheter oppgir andre tall; høyere enn NGO Observatorio Venezolano de la Conflictividad Social (OVCS) for 2017 og lavere for 2018 og 2019.

I 2019 har særlig disse demonstrasjonene skapt oppmerksomhet:

- 23. januar, dagen da Juan Guaidó utnevnte seg selv som president, var det store demonstrasjoner mot myndighetene, men også demonstrasjoner i favør av Nicolás Maduro.
- 23. februar var det demonstrasjoner i forbindelse med tiltak for å få nødhjelp inn i landet.
- 30. april og 1. mai var det demonstrasjoner etter at Juan Guaidó hevdet at militæret hadde gått over til hans side. Kuppforsøket ble avblåst etter kort tid.

4. GRUPPER UTSATT FOR OVERGREP FRA MYNDIGHETENE

Menneskerettighetssituasjonen i Venezuela er, ifølge flere rapporter, svært kritisk (OHCHR 2017; OHCHR 2018; OHCHR 2019a; HRW 2017a; Amnesty 2017).

Dette er ingen uttømmende oversikt over grupper og personer som kan være utsatt for overgrep fra myndigheter og myndighetsvennlige grupper i Venezuela, men Landinfo har trukket fram de mest omtalte gruppene og starter med demonstrantene som den gruppen som har vært størst i antall. De andre gruppene er ikke rangert.

4.1 DEMONSTRANTER UTSATT FOR ARRESTASJONER OG DRAP

Under protestene i 2017 og 2018, og delvis i 2019, har myndighetene gått hardt ut mot demonstranter. Det har blitt rapportert om utbredt bruk av vold, og flere har blitt drept. I tillegg har mange blitt arrestert. Få eller ingen har blitt stilt til ansvar for overgrepene.

4.1.1 Arrestasjoner

Det har foregått arrestasjoner under demonstrasjonene som har pågått siden 2017 og fram til i dag, av ulik intensitet.

HRW har rapportert om overgrep av en dimensjon som ikke har vært sett i Venezuela tidligere (HRW 2017a). Ifølge FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR 2017) som referer til NGO-kilder, skal 5051 personer, inkludert 420 barn, ha blitt vilkårlig arrestert i perioden 1. april til 31. juli 2017.

HRW viser til at enkelte demonstranter kan ha vært delaktige i voldshandlinger, men det store flertallet av de arresterte deltok i ikke-voldelige demonstrasjoner (HRW 2017a, s. 18). Demonstrantene har delvis blitt pågrepet når de har demonstrert, men enkelte har også blitt pågrepet når de har vært på vei hjem fra demonstrasjoner (HRW 2017a, s. 27).

Sikkerhetsorganer og såkalte *colectivoer*⁹ skal ifølge HRW (2017a, s. 39) og OHCHR (2017; OHCHR 2019a, s. 8) ha foretatt arrestasjoner og utøvd vold mot demonstranter,

⁹ Venstreorientert grasrotbevegelse som oppstod i fattige bydeler i Caracas på 1970 og 1980-tallet. Grupperingen har ingen formell tilknytning til myndighetene, men enkelte av gruppene utfører oppdrag på vegne av myndighetene (HRW 2017b, s. 16).

selv om colectivoene etter loven er uten formell myndighet. Colectivoene skal etter pågripelsene ha overgitt de arresterte til venezuelansk politi eller til nasjonalgarden.

I etterkant av de store demonstrasjonene som fant sted fra april til og med juli 2017, har sikkerhetsstyrkene, spesielt etterretningstjenesten, fortsatt å arrestere folk på utenomrettslig vis. Disse arrestasjonene har, ifølge OHCHR (2018), foregått på en mer selektiv måte enn under de store demonstrasjonene i 2017.

Foro Penal (som sitert i OHCHR 2019a) opplyser følgende om arrestasjoner av demonstranter:

- 15 045 personer skal ha blitt arrestert på grunn av politiske motiver i perioden januar 2015 til mai 2019
 - 527 av disse skal ha vært arrestert i 2018
 - 2091 skal ha blitt arrestert i perioden januar til mai 2019

Majoriteten av de arresterte skal ha blitt arrestert i forbindelse med demonstrasjoner, men færre i forbindelse med demonstrasjoner i 2019. Myndighetene har vært mer selektive når de har foretatt arrestasjoner i 2019, ifølge Foro Penal (meldingsutveksling september 2019). Det er ikke lenger så vanlig med massearrestasjoner under demonstrasjoner, men myndighetene ser ut personer som de av en eller annen grunn antar konspirerer mot dem. Det er imidlertid ingen krav til bevis, og stor grad av fabrikkering av saker (Foro Penal, meldingsutveksling september 2019).

Under demonstrasjonene i januar og februar 2019 var det, ifølge Foro Penal, kun noen få personer som ble arrestert. I andre demonstrasjoner i 2019 har det imidlertid vært flere som har blitt arrestert, blant annet under demonstrasjonene 30. april/1.mai 2019. Politiet bruker kamera aktivt for å få oversikt over hvem som deltar i demonstrasjonene, og pågriper deltakere. Myndighetene har også såkalte spioner blant demonstrantene som kan rapportere om hvem som deltar. Venezuela har et effektivt overvåkingssystem, ifølge Foro Penal (møte i Caracas, mai 2019).

4.1.2 Drap under og i etterkant av demonstrasjonene

Det verserer ulike tall på hvor mange personer som skal ha blitt drept i forbindelse med demonstrasjonene.

Ifølge en offisiell rapport fra Venezuelan Communications Ministry (som sitert i HRW 2017a, s. 41) ble 167 personer drept i forbindelse med demonstrasjoner i perioden 6. april til 4. august 2017. 17 av personene var barn yngre enn 18 år. 29 ble drept 30. juli 2017, dagen for folkeavstemningen om et «ja» til en ny grunnlovgivende forsamling.

Ifølge venezuelanske myndigheter skal ingen personer ha blitt drept under demonstrasjoner i 2018, mens 29 personer skal ha blitt drept i perioden fra januar til mai 2019. OVCS rapporterte imidlertid om 14 dødsfall i forbindelse med demonstrasjonene i 2018, og FNs høykommissær for menneskerettigheter registrerte 55 dødsfall mellom januar og mai 2019 (OHCHR 2019a). Ifølge Foro Penal og Natalia Gan ble 6 personer drept i forbindelse med demonstrasjonene 30.april/1.mai (møte i Caracas mai 2019).

PROVEA har opplyst om 8 personer som deltok i demonstrasjoner, og som ble oppsøkt og drept hjemme etter demonstrasjonene i løpet av 2019 (møte i mai 2019).

4.1.3 Behandling av arresterte demonstranter

I likhet med forholdene i 2017 og 2018, ble mange demonstranter også mishandlet og torturert i 2019, ifølge OHCHR. Sikkerhetsstyrkene har også utført illegale husundersøkelser på jakt etter demonstranter (OHCHR 2019a, s. 8). Både Natalia Gan, Foro Penal og PROVEA har opplyst at tortur er utbredt; både fysisk og psykisk tortur. Gan har videre opplyst at i forbindelse med demonstrasjonene 30. april og 1. mai ble mer enn 300 personer skadet. Gan viser til militær etterretning som ansvarlige for både bruk av tortur og forsvinninger (Foro Penal; Gan; PROVEA, møter i Caracas mai 2019).

Enkelte av de anholdte har blitt holdt i uker og måneder. Andre har blitt sluppet etter noen få dager. Noen holdes i flere år (de aller fleste uten dom) før de løslates. (Foro Penal, meldingsutveksling 28. mai 2019).

De som ble arrestert under de store demonstrasjonene i 2017, har rapportert til HRW (2017a) at de ble kjørt rundt i mange timer før de ble bragt til arresten eller ble presentert for en dommer. I løpet av perioden hvor de ble holdt og kjørt rundt, skal de ha blitt trakassert og truet, og også blitt utsatt for overgrep i bilene. Enkelte skal ha blitt frastjålet eiendeler.

Amnesty gir eksempler på personer som har blitt holdt i varetekt i flere måneder, som nektes medisinsk behandling og som ikke har tilgang hverken til rent vann eller tilstrekkelig med mat (Amnesty 2018).

Ifølge OHCHRs rapport fra 2018 har venezuelanske myndigheter brukt makt mot demonstranter helt siden 2012. Etter 2015 skal myndighetene ha satt i gang særskilte operasjoner mot personer som har demonstrert mot regimet. OHCHR har dokumentert over 90 tilfeller av personer som har vært anholdt og blitt utsatt for en eller flere typer av det de mener er inhuman og grusom behandling. OHCHR skriver at mishandlingen og torturen som har blitt dokumentert, inkluderer bruk av elektroshokk, å bli slått hardt, voldtekt og annen form for seksualisert vold, og kvelning med plastposer og kjemikalier. OHCHR har også dokumentert tilfeller av det de hevder er grusom, inhuman og nedverdiggende behandling av arrestertes familiemedlemmer (OHCHR 2018, s. 29–30).

Både Counter Intelligence Office, etterretningstjenesten SEBIN (Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional) og politistyrken FAES (Las Fuerzas de Acciones Especiales) står bak overgrep og tortur. FAES brukes nå politisk for å utføre utenomrettslige drap (Gan, møte mai 2019).

4.2 TILSKUERE OG PERSONER SOM BEFANT SEG I NÆRHETEN AV DEMONSTRASJONENE

HRW rapporterer at arrestasjonene i 2017 også rammet personer som kun sto og så på demonstrasjonene (HRW 2017b, s. 18, s. 37). Politiet har kommet til protestaksjoner og brukt våpen både mot demonstranter og mot personer som ikke deltok i demonstrasjonene, men som bodde i nabolaget, ifølge HRW (2017b, s. 26). Også personer som befant seg i nærheten av demonstrasjoner ble anholdt, uten selv å ha deltatt (HRW 2017b, s. 37).

Dette har også skjedd i 2018 og i 2019, men i mye mindre grad i 2019 sammenlignet med de to foregående årene (Foro Penal, meldingsutveksling september 2019).

4.3 TIDLIGERE MILITÆRE

En del personer innenfor militærvesenet har blitt arrestert. Myndighetene har på den måten sendt en beskjed om at alle må være lojale mot presidenten. Flere militære av lavere rang har reist ut av landet, og myndighetene har pågrepet familiemedlemmer av dem. Ifølge Foro Penal er dette et signal til de militære om at de skal komme tilbake til Venezuela, og at hvis de ikke gjør det, så vil noe skje med familiemedlemmene (Foro Penal, møte i Caracas mai 2019).

4.4 SÆRLIGE FORHOLD FOR KVINNER

OHCHR opplyser at slektninger av antatte politiske motstandere av det venezuelanske regimet utsettes for reaksjoner, og at dette i stor grad gjelder kvinnelige slektninger. Kvinner utsettes for seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold. De utsettes dessuten for ydmykelses når de besøker sine slektninger i fengslene og under husransaker (OHCHR 2019a, s. 8).

Kvinner som FNs høykommissær har intervjuet for sin rapport (OHCHR 2019a, s. 9), opplyser om overgrep som å bli dratt etter håret, å bli utsatt for beføling, trusler om voldtekt, å bli tvunget til å kle av seg og seksuelle fornærmelser i den hensikt å ydmyke dem og for å få tilståelser om eventuell politisk aktivitet.

Kvinner har videre opplyst om uholdbare forhold i overfylte fengselsceller som blir bevoktet av menn. Fengselsvakter og andre innsatte presser kvinner til seksuelle tjenester i bytte for «fengselsprivilegier» og «beskyttelse». Kvinner som er arrestert på grunn av politisk aktivitet blir ofte nektet fengselsbesøk (HRW 2017a, s. 2, s. 24; OHCHR 2019a, s. 9).

Den store migrasjonen som foregår fra Venezuela til nabolandene, spesielt til Colombia og Brasil, har ført til at mange venezuelanske kvinner ender opp i prostitusjon i grenseområdene. Det er i stigende grad de fattige som forlater Venezuela, og disse har få eller ingen mulighet til jobb i nabolandene, ifølge Mauricio Garcia som jobber for Jesuit Refugee Service (møte i Bogotá, mai 2019).

4.5 ARRESTASJONER AV PERSONER BOSATT I SLUMOMRÅDENE I CARACAS

I 2019 har myndighetene i økende grad arrestert personer fra slumområdene i Caracas, de såkalte barrios Tidligere president Chavez, og også president Maduro, har tradisjonelt hatt sine ivrigste støttespillere i disse områdene, men også her vender nå deler av befolkningen seg vekk fra Maduro (PROVEA, Foro Penal, møte i Caracas mai 2019).

Ifølge en internasjonal organisasjon har Maduro fortsatt ca. 17 % støtte i befolkningen, og da fortsatt fra den fattige delen av befolkningen. Mange frykter at de vil miste den lille støtten de får gjennom sosiale programmer, som de såkalte mateskene (CLAP), dersom Maduro går av (Gan; internasjonal organisasjon a, møter i Caracas mai 2019).

Siden deler av slumbefolkningen har vendt seg mot Maduro, har også de tatt del i demonstrasjoner. Tidligere foregikk demonstrasjonene i sentrum av Caracas (og i andre byer), mens de i løpet av 2018 og 2019 i stor grad har foregått i slumområdene. Beboerne der er redde for å delta i rent politiske demonstrasjoner mot valgfusk og lignende, men har blant annet protestert mot mat- og medisinmangelen og mot de mange strømbryddene som har skjedd i løpet av 2019. Strømbryddene skyldes først og fremst dårlig vedlikehold av det elektriske anlegget (Foro Penal; Gan, møter i Caracas

mai 2019). Myndighetene har slått tilbake mot demonstrantene gjennom aksjoner og arrestasjoner.

Sosiale ledere i barriorene er spesielt utsatt for overgrep fra myndighetene, og holdes under oppsikt (Gan, møte i Caracas mai 2019). Unge menn fra barriorene er også utsatt for overgrep. For å vise handlekraft og fylle såkalte kvoter, anholder politiet flest mulige personer (Foro Penal; Gan, møter i Caracas mai 2019).

4.6 FABRIKKERING AV SAKER MOT ANTATTE ELLER REELLE POLITISKE MOTSTANDERE

Personer som ikke selv har deltatt i demonstrasjoner, men som er motstandere eller antas å være motstandere av regimet, har også vært utsatt for anholdelser. Felles for anholdelsene er at politiet ikke har hatt en pågripelsesordre når de har anholdt personene. Mange av de anholdte har heller ikke fått tilgang til advokat. Flere av de pågrepne har blitt holdt på såkalt ukjent sted, hvor familiemedlemmene ikke har kunnet kontakte dem. Tilfellene som HRW har dokumentert (2017a, s. 31–32), har drevet ulik opposisjonell virksomhet og tilhører ulike opposisjonspartier. Ikke alle har hatt posisjoner innenfor opposisjonen. En av de anholdte var bror til en opposisjonell, og slektskapet førte til at han ble pågrepet.

Foro Penal opplyser at i disse sakene er det ingen krav om bevis. Personer kan bli anklaget for forhold som de ikke har hatt befatning med. Hvis en person har et bilde av en demonstrasjon på sin mobil, kan myndighetene bruke det som et bevis på at personen selv har deltatt i demonstrasjonen. Myndighetene oppsøker også personer hjemme og finner et eller annet som de hevder beviser at en person er illojal. Fabrikking av saker er svært utbredt, ifølge Foro Penal (møte i Caracas mai 2019; meldingsutveksling, september 2019).

Det er ingen logikk i hvem som blir arrestert. Enkelte ganger blir kjente personer arrestert, mens andre ganger er det helt ukjente personer som pågripes. Både PROVEA og Natalia Gan opplyser at de forsøker å finne logikken, men at strategien ikke er logisk, og at ingen kan føle seg sikker på ikke å bli anholdt. Deres analyse av arrestasjonene viser at hvem som helst kan risikere å bli bragt inn. PROVEA viser til et eksempel der det ble arrangert et politisk møte for Guaidó. De som jobbet med det praktiske for dette møtet, teknikere og andre, ble arrestert etter møtet var avsluttet, men Guaidó selv ble ikke arrestert (Gan; PROVEA, møter i Caracas mai 2019).

Opprinnelige Chavez-tilhengere, såkalte Chavistas, har også vært utsatt for reaksjoner. Noen av dem har kritisert Maduro, og siden blitt oppsagt fra jobben. En tidligere justis- og innenriksminister som selv har «jaktet» på demonstranter mot regimet, gikk ut og kritiserte Maduro i 2016. Han ble fratatt ministerposten og fengslet (PROVEA, møte i mai 2019).

PROVEA opplyser videre at personer som jobber med humanitære forhold er i myndighetenes søkelys, blant annet kan personer som leverer ut medisin bli arrestert. Samtidig forekommer det at personer som går åpent ut og kritiserer myndighetene, ikke blir arrestert. PROVEA viser til at anholdelsene er vilkårlige (møte i Caracas mai 2019).

Slektninger av politisk opposisjonelle kan også være i myndighetenes søkelys. OHCHR har dokumentert en økning i antallet arrestasjoner av slektninger av antatte politisk opposisjonelle, særlig kvinner. Disse blir utspurt om sine slektninger, og blir også i visse tilfeller utsatt for mishandling og tortur. Arrestasjonene brukes for å utøve

press overfor antatt politisk aktive, og som en form for avstraffelse. Slektninger utsettes også for drapstrusler (OHCHR 2019a, s. 8).

Tidligere har HRW vist til et tilfelle der personer innenfor opposisjonen ble arrestert fordi de organiserte en streik for å protestere mot valget som skulle finne sted 30. juli 2017. Personene ble utsatt for ulike former for tortur (HRW 2017a, s. 24).

4.7 ADVOKATER, MENNESKERETTIGHETSAKTIVISTER OG DOMMERE

Personer som gjennom sitt arbeid tilhører en bestemt yrkesgruppe kan være utsatt for arrestasjoner og andre overgrep. Deres aktivitet trenger ikke være individuell, men i kraft av sin jobb er dette en gruppe som myndighetene holder under oppsikt.

Menneskerettighetsaktivister og advokater er utsatt fordi de dokumenterer menneskerettighetsbrudd. Dommere holdes under oppsikt, og hvis de skulle fatte beslutninger som går imot hva myndighetene mener, vil de møte reaksjoner. Foro Penal nevner en enkeltsak hvor en dommer handlet etter FNs retningslinjer og ikke etter venezuelanske myndigheters vilje i en enkeltsak. Dommeren ble fengslet i en fabrikkert sak om korrupsjon. Hun ble løslatt etter en tid, men på betingelse av at hun ikke kan forlate landet (møte mai 2019).

4.8 YRKESGRUPPER SOM GIS SKYLD FOR SAMMENBRUDD I VARE- OG TJENESTEFORSYNING

I løpet av 2019 har det vært en rekke strømbrudd i Venezuela. Dette skyldes ifølge flere kilder (Foro Penal; Gan; Provea, møter i Caracas mai 2019) dårlig vedlikehold. Myndighetene vil imidlertid ikke innrømme at sammenbruddet i elektrisitets- og vannnettet skyldes dårlig vedlikehold, og hevder det skyldes sabotasje. Flere personer som har hatt en eller annen jobb innenfor elektrisitetsforsyningen har blitt arrestert og beskyldt for å stå bak strømbruddene. Foro Penal viser til at denne typen arrestasjoner mot personer innenfor elektrisitetsforsyningen skjedde i løpet av våren 2019. I 2018 var det stor mangel på mel og brød i Venezuela. Den gangen ble flere bakere arrestert og beskyldt for å sabotere jobben sin. Ifølge Foro Penal utpeker myndighetene syndebukker for forhold de selv er skyld i (møte i Caracas mai 2019).

4.9 JOURNALISTER, MEDIEFOLK OG ANDRE REGIMEKRITIKERE

Journalister og andre som ytrer seg kritisk mot det venezuelanske regimet, utsettes ofte for reaksjoner fra myndighetenes side. Disse blir, sammen med menneskerettighetsaktivister og den politiske opposisjonen, sett på som forrædere av regimet. Dette gjelder journalister som ytrer seg i skriftlige medier, og kan også gjelde personer som ytrer seg kritisk i sosiale medier¹⁰ (Foro Penal, møte i Caracas mai 2019).

Venezuelanske myndigheter forsøker å stenge uavhengige medier ute, og framhever sin egen versjon av hva som skjer i landet (OHCHR 2019a, s. 6). Arrestasjonene av journalister har økt, både venezuelanske og utenlandske, og flere hundre venezuelanske journalister bor nå i utlandet (OHCHR 2019a).

Journalister er alltid en utsatt gruppe, ifølge professor Natalia Gan. Hun opplyste at flere internasjonale journalister har blitt tvangsutsendt fra Venezuela i løpet av det siste

¹⁰ Se mer om personer som ytrer seg i sosiale medier i vår respons *Venezuela: Kritiske ytringer i sosiale medier* (Landinfo 2019).

året. Myndighetene ønsker ikke at utenlandske journalister skal komme til Venezuela og rapportere om forholdene. En tysk journalist ble arrestert i Falcón i 2018. Han skrev artikler om den humanitære krisen og migrasjonen fra Venezuela, hvor han var bosatt. Han ble løslatt etter 6 måneder (Gan, møte i Caracas mai 2019).

Ifølge OHCHR (2017) ble 60 journalister og andre mediefolk arrestert i perioden 1. april til 31. juli 2017, da de store massedemonstrasjonene mot regimet fant sted. De fleste av disse ble løslatt etter noen timer, men ofte måtte de slette bilder de hadde tatt under demonstrasjonene. En journalist ble holdt i 16 dager. Av de 60 arresterte var 54 menn og 6 kvinner (OHCHR 2017, s. 26). Ifølge OHCHRs informasjon var det sikkerhetsstyrkene som sto bak de fleste overgrepene mot journalistene, men journalister ble også angrepet av demonstranter og støttespillere til både opposisjonen og myndighetene.

Det har også vært overgrep mot journalister etter at massedemonstrasjonene ble avsluttet i juli 2017. Mellom januar og april 2018 har det blitt dokumentert 86 tilfeller av brudd på ytringsfriheten (OHCHR 2018, s. 37). I 2017 ble det registrert 708 tilsvarende saker, særlig i forbindelse med massedemonstrasjonene.

Det har imidlertid også blitt begått menneskerettighetsbrudd mot journalister som har skrevet om helse- og matsituasjonen, fengselsforhold og korrupsjon. Journalister som har skrevet om disse temaene, har blitt utsatt for trakassering, nedverdiggende oppførsel fra myndighetene, angrep og arrestasjoner. Journalister måtte skjule kameraet når de ønsket å ta bilder på et offentlig sykehus i Caracas for å dokumentere forholdene der (OHCHR 2018, s. 37).

Innsnevringen av ytringsfriheten for journalister og mediefolk har også rammet representanter for organisasjoner, akademikere, studentledere, sosiale og politiske ledere, og andre som har ytret seg kritisk mot regimet. Ifølge OHCHR (2018, s. 38) har disse blitt trakassert, truet og angrepet eller arrestert for å ha uttrykt meninger som er i opposisjon til regimet.

Administrative hindringer har også vært brukt for å ramme ytringsfriheten. Blant annet har det vært vanskelig å skaffe papir til trykking av aviser. Anskaffelse av papir har nemlig vært monopolisert gjennom et statlig foretak siden 2013, og hyperinflasjon har ført til at det er for dyrt å importere papir (OHCHR 2018, s. 38). Flere mediebedrifter har vært rammet av slike hindringer på grunn av antakelser om at de fører en anti-myndighetslinje. Åtte TV-kanaler og 54 radiostasjoner ble nedlagt i løpet av 2017. Flere trykkerier er ute av drift, 17 aviser og tidsskrifter ble stoppet i 2017, seks av dem permanent. Mellom januar og april 2018 måtte i tillegg minst syv aviser og tidsskrifter legge ned driften på grunn av papirmangel (OHCHR 2018, s. 38). Situasjonen forverret seg i 2018/2019 med stenging av flere uavhengige avisredaksjoner, radio- og fjernsynsstasjoner (OHCHR 2019a, s. 6).

4.10 STUDENTER

Venezuelanske myndigheter følger med på aktivitet som foregår på universitetene. Politi og andre myndigheter har hatt razziaer ved universitetene. Studenter blir generelt sett på som potensielle motstandere av regimet, og flere studenter har, ifølge Marsteintredet ved UiB, vært utsatt for arrestasjoner. Universitetet Andrés Bello utenfor Caracas er blant dem som har vært utsatt for razziaer (Marsteintredet, telefonsamtale august 2017). I 2018 tiltok undertrykkelsen av enkelte grupper i befolkningen, blant annet studenter (Gan, møte i Caracas mai 2019).

5. HVOR MANGE ER FORTSATT FENGSLET?

Pr. 28. mai 2019 var knapt 800 personer fortsatt arrestert på grunn av politiske motiv (OHCHR 2019a, s. 8; Foro Penal, meldingsutveksling mai 2019). I mai var 104 av de arresterte militære, resten sivile. Av de som fortsatt satt arrestert pr. 28. mai var 693 personer sivile, mens 104 var militære. De fleste av de militære som er arrestert, er anklaget for forræderi. Noen av de som har blitt arrestert i forbindelse med demonstrasjoner, holdes i måneder, og tidvis også i flere år. Flere av de som ble arrestert i 2017, sitter fortsatt arrestert. De fleste blir imidlertid løslatt etter noen uker eller måneder (Foro Penal, meldingsutveksling mai 2019).

Pr. 2. september 2019 var 476 personer arrestert på grunn av politiske motiv, ifølge tall fra Foro Penal (som gjengitt i NTN24 2019). Av de arresterte var 438 menn og 38 kvinner, 369 var sivile og 107 militære.

Av de som har blitt arrestert i løpet av de siste årene, har bare 1437 personer blitt løslatt uten betingelser mens hele 8598 har blitt løslatt på betingelser som begrenser deres frihet (OHCHR 2019a, s. 8). De som løslates mot betingelser, må presentere seg for retten og får meldeplikt. Disse tas ofte inn igjen på nytt i nye arrestasjoner (Gan, møte i Caracas mai 2019).

Ifølge Foro Penal er det svært få av de som sitter arrestert som har blitt stilt for retten og domfelt, mindre enn 6 % (meldingsutveksling mai 2019).

Arrestasjonene skjer uten anholdelsesordre og er ulovlige arrestasjoner (Gan, møte mai 2019).

Mange ble løslatt etter at Maduro vant valget 20. mai 2018¹¹. Ifølge Leif Marsteintredet er det en bevisst strategi fra myndighetene overfor det internasjonale samfunnet at de løslater arresterte, mens de samtidig arresterer nye personer. Det er også slik, ifølge Marsteintredet, at myndighetene ønsker å bli kvitt en del opposisjonelle, og at det er flere som løslates på betingelse av at de skal reise ut av landet (telefonsamtale, juni 2018).

Landinfo har ingen oversikt over navn på domfelte og lengde på fengselsdommene, men er kjent med at noen få har fått mange års fengselsstraff. BBC News (2018a) viser til en politisk fange som ble dømt til åtte års fengsel for blant annet sivil ulydighet etter å ha deltatt i en demonstrasjon mot myndighetene i 2014.

6. RETTSSIKKERHET

Ifølge OHCHR (2019a) har majoriteten av ofrene for menneskerettighetsbrudd liten mulighet til å oppnå rettssikkerhet. Få personer henvender seg til myndighetene på grunn av manglende tillit til rettssystemet. I de tilfellene de hender seg til

¹¹ Blant de løslatte var den opposisjonelle Daniel Ceballos, som tidligere var ordfører i byen San Cristóbal, vest i Venezuela. Ceballos sonet en dom på fire år for opprør og organisering av protester mot regjeringen i 2014. Etter løslatelsen må Ceballos månedlig melde seg for myndighetene. Han kan ikke forlate Venezuela, og han kan heller ikke snakke med media eller kommentere forhold i sosiale medier, ifølge en beslutning fra retten. En annen som ble løslatt var en pensjonert general, Ángel Vivas, som hadde sittet fengslet i ca. et år (AP 2018).

myndighetene, opplever de verken at myndighetene starter etterforskning eller foretar noen uavhengig undersøkelse av den enkelte sak.

Et partisk og korrump rettssystem gjør at svært få personer når fram med sin sak.

Sikkerhetsstyrkene skal ha vært ansvarlig for drapene på minst 46 personer i forbindelse med demonstrasjonene i 2017. Den forrige riksadvokaten sendte ut arrestordre på flere av sikkerhetsfolkene som angivelig sto bak drapene, men pr. juni 2018 hadde kun én av disse sakene blitt bragt inn for rettsapparatet. Dette var en sak mot en lokal politimann anklaget for et drap i mai 2017 (OHCHR 2018, s. 9).

Etter at forrige riksadvokat ble avsatt av den nye grunnlovgivende forsamlingen i august 2017, og en ny kom på plass, har etterforskningsprosessen mot de som angivelig skal ha begått overgrep blitt ytterligere forsinket, og svært lite har blitt gjort, uttalte OHCHR i 2018 (OCHR 2018, s. 10).

Pr. juli 2019 hadde fem personer innenfor myndighetsorganet FAES blitt dømt for forsøk på mord, misbruk av våpen og forfalskninger av straffesaker som skal ha skjedd i 2018. I tillegg var 388 personer innenfor FAES under etterforskning (OHCHR 2019a, s. 11). Pr. september 2019 (OHCHR 2019b) har 104 medlemmer av sikkerhetsstyrkene blitt dømt for brudd på menneskerettighetene i perioden august 2017 til mai 2019. Dette er informasjon OHCHR har mottatt fra myndighetene. OHCHR har imidlertid ikke blitt informert om hvilken type overgrep det dreier seg, hvilke myndighetsorganer de dømte tilhører, og heller ikke om ofrenes profil.

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- AP, dvs. The Associated Press (2018, 1. juni). Venezuela releases dozens of political activists. *The New York Times*. Tilgjengelig fra https://www.nytimes.com/2018/06/01/world/americas/venezuela-releases-prisoners.html?ref=collection%2Fsectioncollection%2Famericas&action=click&contentCollection=americas®ion=stream&module=stream_unit&version=latest&contentPlacement=9&pgtype=sectionfront [lastet ned 10. september 2019]
- Boon, L. (2017, 27. november). *In Caracas, 4 children orphaned every day by violence*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/analysis/in-caracas-4-children-orphaned-every-day-by-violence/> [lastet ned 19. juli 2018]
- Bull, B (2016, 19. april). Hvorfor er Latin-Amerika så voldelig? *Dagsavisen*. Tilgjengelig fra <https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/hvorfor-er-latin-amerika-s%C3%A5-voldelig-1.713598> [lastet ned 24. juli 2018]
- Clavel, T. (2018, 19. januar). *InSight Crime's 2017 homicide round-up*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/analysis/2017-homicide-round-up/> [lastet ned 19. juli 2018]
- CNBC (2018, 21. mai). Venezuela's President Maduro wins election but could face sanctions. *CNBC*. Tilgjengelig fra <https://www.cnb.com/2018/05/20/venezuelas-president-maduro-wins-presidential-vote-election-board-says.html> [lastet ned 4. juni 2018).
- Dalby, C. & Carranza, C. (2019, 22. januar). *InSight Crime's 2018 homicide round-up*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/analysis/insight-crime-2018-homicide-roundup/> [lastet ned 26. august 2019]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2017a, 29. november). *Crackdown on dissent*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2017/11/29/crackdown-dissent/brutality-torture-and-political-persecution-venezuela> [lastet ned 20. august 2019]
- HRW (2017b, 29. november). *Venezuela: Systematic abuse of opponents*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2017/11/29/venezuela-systematic-abuses-opponents> [lastet ned 6. august 2018]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2019, 15. juli). *A glimmer of light in Venezuela's gloom*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/75-glimmer-light-venezuelas-gloom> [lastet ned 18. juli 2019]
- Krauze, E. (2018, 8. mars). Hell of a fiesta. *The New York Review of Books*. Tilgjengelig fra <http://www.nybooks.com/articles/2018/03/08/venezuela-hell-fiesta> [lastet ned 15. mars 2018]
- Kurmanav, A (2018, 24. mai). The Tragedy of Venezuela. *The Wall Street Journal*. Tilgjengelig fra <https://www.wsj.com/articles/the-tragedy-of-venezuela-1527177202> [lastet ned 30. mai 2018]
- Landinfo (2019, 15. august). *Venezuela: Kritiske ytringer i sosiale medier*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/08/Venezuela-respons-Kritiske-ytringer-i-sosiale-medier-15082019.pdf> [lastet ned 26. august 2019]
- NTN24 (2019, september). Foro Penal: Lista de presos políticos en Venezuela ascendió a 476 detenidos [Foro Penal: Listen over politiske fanger i Venezuela omfatter 476 fengslede]. *NTN24*. Tilgjengelig fra <https://www.ntn24.com/americas-latina/venezuela/foro-penal-lista-de-presos-politicos-en-venezuela-ascendio-476-detenidos> [lastet ned 10. september 2019]
- Marsteintredet, L (2017, 19. oktober). Damned if you do, damned if you don't. Den demokratiske opposisjonens dilemma i Venezuela. *Saktuel* [blogg]. Tilgjengelig fra <https://saktuel.com/2017/10/19/damned-if-you-do-damned-if-you-dont-den-demokratiske-opposisjonens-dilemma-i-venezuela/> [lastet ned 23. april 2018]

- NRK (2018, 28. mai). *Nyhetsmorgen 28. mai. Benedicte Bull om Venezuela* [radioprogram]. Oslo: NRK. Tilgjengelig fra <https://radio.nrk.no/serie/nyhetsmorgen/NPUB32010518/28-05-2018> [lastet ned 8. august 2018]
- OHCHR, dvs. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (2017, august). *Human rights violations and abuses in the context of protests in the Bolivarian Republic of Venezuela from 1 April to 31 July 2017*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/HCReportVenezuela_1April-31July2017_EN.pdf [lastet ned 23. april 2018]
- OHCHR (2018, juni). *Human Rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: Downward spiral with no end in sight*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/VenezuelaReport2018_EN.pdf [lastet ned 25. juni 2018]
- OHCHR (2019a, 5. juli). *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of the Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/report-united-nations-high-commissioner-human-rights-situation> [lastet ned 9. juli 2019]
- OHCHR (2019b, 9. september). *Oral update on the human rights situation in the Bolivarian Republic of Venezuela*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24958&LangID=E> [lastet ned 20. september 2019]
- OVV, dvs. Observatorio Venezolano de Violencia (2018a, 5. januar). *Informe OVV de violencia 2017*. [s.l.]: OVV. Tilgjengelig fra <http://observatoriodeviolencia.org.ve/informe-ovv-de-violencia-2017/> [lastet ned 22. juni 2018]
- OVV (2018b, 30. desember). *OVV-LACSO: Informe anual de violencia 2018*. [s.l.]: OVV. Tilgjengelig fra <https://observatoriodeviolencia.org.ve/ovv-lacso-informe-anual-de-violencia-2018/> [lastet ned 26. august 2019]
- R4V, dvs. Coordination Platform for refugees and migrants from Venezuela (u.å.). *Refugees and migrants from Venezuela*. [s.l.]: Regional Inter-Agency Coordination Platform. Tilgjengelig fra <https://r4v.info/en/situations/platform> [lastet ned 8. august 2019]
- Smith, R. (2018, 8. juni). Venezuela named world's most dangerous country again, poll finds. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2018/06/08/world/gallup-venezuela-most-dangerous-country-intl/index.html> [lastet ned 22. juni 2018]
- Stefansen, A (2018, 26. mai). Hva nå, Venezuela? *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/urix/hva-na-venezuela-1.14055333> [lastet ned 4. juni 2018]
- TI, dvs. Transparency International (2019, 21. 20.mai). *Corruption perceptions index 2018 – Venezuela*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra <https://www.transparency.org/cpi2018> [lastet ned 20. august 2019]
- World Atlas (2019, 30. juli). *The most dangerous cities in the world*. St. Laurent, Quebec: World Atlas. Tilgjengelig fra <https://www.worldatlas.com/articles/most-dangerous-cities-in-the-world.html> [lastet ned 26. august 2019]
- Aaser, K. (2017, 31. juli). Forsker om Venezuela-valg: – Fører til mer splid, konflikt og vold. *VG*. Tilgjengelig fra <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/rqR68/forsker-om-venezuela-valg-foerer-til-mer-splid-konflikt-og-vold> [lastet ned 24. april 2018]

Muntlige kilder

- Gan, N. Professor ved Universidad Metropolitana, Caracas. Møte i Caracas 8. mai 2019.
Gan jobber med menneskerettigheter og borgeres sikkerhet
- Garcia, M. Country Director, Jesuit Refugee Service. Møte i Bogotá 4. mai 2019.

Temanotat **Venezuela: Utsatte grupper og reaksjoner fra myndighetene**

Jesuit Refugee Service er en del av paraplyorganisasjonen Jesuit Network. Organisasjonen jobber med flyktninger og migranter i en rekke land, blant annet i Venezuela, Colombia, Ecuador og Mexico. Jesuittbevegelsen har fem kontorer i Colombia som mottar colombianske IDPs og venezuelanske migranter.

- Foro Penal. Venezuelansk menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Caracas 8. mai 2019, meldingsutveksling 28. mai og 2. september 2019.
- Internasjonal organisasjon a. Møte i Caracas 7. mai 2019.
- Marsteintredet, L. Telefonsamtaler 8. august 2017 og 27. juni 2018, e-post 10. august 2018.

Leiv Marsteintredet er førsteamanuensis ved Universitet i Bergen. Han er forsker på Latin-Amerika og er svært godt oppdatert på situasjonen i Venezuela.

- PROVEA, dvs. Programa Venezolano de Educación – Acción en Derechos Humanos. Rafael Uzcategui. Møte i Caracas 8. mai 2019.

PROVEA er en venezuelansk organisasjon som jobber med menneskerettigheter og med sosiale og kulturelle rettigheter. Den jobber blant annet med å skaffe advokater og gratis juridisk hjelp til undersøkelser i rettssaker. Organisasjonen trekkes fram som en svært pålitelig kilde av flere. Lederen er sosiolog og gir gode analyser av organisasjonen.

- Slettemark, G. Leder av Transparency International Norge. Seminar Jeløya 25. mai 2018.
- Sæther, S.A. Telefonsamtale 23. juni 2018.

Sæther er professor i historie ved Universitetet i Oslo. Han har blant annet forsket på temaer i latinamerikansk og karibisk historie.